

MEHMET YÜCE • İdmançı Ruhlar

MEHMET YÜCE 1965 senesinde Samsun'da dünyaya geldi. 1987'de İTÜ Makina Fakültesi'nden mezun oldu. Yurtiçi ve yurtdışında çeşitli firmalarda ve projelerde çalıştı. 1999 senesinden beri futbol tarihi üzerine çalışmalar yapıyor. Türkiye futbol tarihinin 1923 öncesini ele alan *Osmanlı Melekleri*'ni 2009 senesinde yazmaya başladı. Bir aralık "ara" verdi. Sonra; kitabı tamamlayacağına söz vermiş, bir Kadıköy öğleden sonrası Metin Kurt'a... Sözünde durmuş olacak ki, kitap 2014'te İletişim'den yayımlandı.

İletişim Yayınları 2101 • Futbol Kitapları 33

ISBN-13: 978-975-05-1695-4

© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2015, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Necdet Dümelli

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MEHMET YÜCE

İdmançı Ruhlar

Futbol Tarihimizin Klasik Devreleri:
1923-1952

TÜRKİYE FUTBOL TARİHİ - İKİNCİ CİLT

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	9
------------	---

ÜÇÜNCÜ KISIM

1923-1937

GİRİŞ	
Muhayyel Ahbablarım.....	13
BİRİNCİ BÖLÜM	
Büyük Teşkilât.....	35
İKİNCİ BÖLÜM	
Meşhür-i Âlem Slavia Praha.....	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
İlâde-i Ziyâret.....	51
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Taksim'deki Büyük Stadyum.....	65
BEŞİNCİ BÖLÜM	
On Bir Asil Yürek.....	73
ALTINCI BÖLÜM	
Angora'daki Harbiye.....	81
YEDİNCİ BÖLÜM	
Şimâl-i Avrupa Turnesi.....	101

SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Moskova Seyyahları	107
DOKUZUNCU BÖLÜM	
Rengârenk Kümelerde...	119
ONUNCU BÖLÜM	
İstanbulspor'un Tesis-i Tarihi	137
ON BİRİNCİ BÖLÜM	
Al Gözüm Ver Gözüm Şiir...	157
ON İKİNCİ BÖLÜM	
Çirkin Bir Hâdise	165
ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
En Kadim Kulübümüz	179
ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
İstanbulspor'un Makûs Talihi	183
ON BEŞİNCİ BÖLÜM	
Amsterdam Fâciası	189
ON ALTINCI BÖLÜM	
Roma'ya Kadar Gittik, Papa'yı Göremeden Döndük!	195
ON YEDİNCİ BÖLÜM	
Memleket Futbolu	209
ON SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Yadigâr Melekler	221
ON DOKUZUNCU BÖLÜM	
Yusuf Ziya'yı Tanır mısınız?	239
YIRMİNCİ BÖLÜM	
Kapılıydım Futboldan Bir Başka Yele...	257
YIRMİ BİRİNCİ BÖLÜM	
Büyük Kavga	277
YIRMİ İKİNCİ BÖLÜM	
Müselsel Aynalı Koridorlar	305
YIRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Ayvalı Maç	321
YIRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Taylor Bülend'in Golü	335

YIRMI BEŞİNCİ BÖLÜM	
Sacit'in Mektubu	346
YIRMI ALTINCI BÖLÜM	
Necdet'in Kroşesi	357
YIRMI YEDİNCİ BÖLÜM	
Milli Küme Sağanağı...	367
YIRMI SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Manita Kralı	375
YIRMI DOKUZUNCU BÖLÜM	
Elmalarla Armutlar	387
OTUZUNCU BÖLÜM	
İki Direk Arası	397
OTUZ BİRİNCİ BÖLÜM	
Cihatlar, Lefterler, Canlar, Fikretler...	407
OTUZ İKİNCİ BÖLÜM	
Vagon Adam... Lokomotif Adam!	421
OTUZ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Galip Olduk, Sen de Gâlib Ol!	433
OTUZ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Sevimli ve Mütevazı Gençlerbirliği	443
OTUZ BEŞİNCİ BÖLÜM	
Türk Tohumu	451
OTUZ ALTINCI BÖLÜM	
On Yedi Sene Sonra...	461
OTUZ YEDİNCİ BÖLÜM	
Bitmeyen İnkıtâ	467
OTUZ SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Heyet-i Müttehîde	475
SONSÖZ	
Muhayyel Ahbaplarım	483

Muvaffakiyet Cetvelleri.....	487
Büyük Cetvel.....	495
İspor Matbûatı.....	497
Hususî Teşekkür.....	509
KAYNAKÇA.....	510

ÜÇÜNCÜ KISIM

1923-1937

GİRİŞ

Muhayyel Ahbaplarım

Çalışma odamda, bilgisayarın başındayım. Memleket futbol tarihinin Cumhuriyet sonrası dönemini yazmaya başlayacağım. Bunun için oldukça geniş bir kaynak kümesini bir sistem dâhilinde taramaya, tetkik etmeye devam ediyorum. Bir an geliyor, yoruluyorum.

Ne zaman yorulsam; okuduğum makaleler, incelediğim müsabaka notları, göz gezdirdiğim mecmûalar veya gazeteler şekillerini, esvaplarını değiştirmeye başlıyor. Güzelim makalelerin muharrirleri, muazzam müsabakaların aslan yürekli futbolistleri ile o maçları fedâkârca idare eden hakemleri, teşkilâtı kuran idarecileri, mecmûa ve gazete sahipleri, ekranın içinden çıkıp yanıma geliyorlar. Onlarla o kadar uzun zamandır tanışıyorum, o kadar haşır neşirim ki, yanıma geldiklerinde hiç yabancılık çekmiyorum; onlar da çekmiyor. O mübarek idmancı ruhların hepsi muhayyel ahbaplarım oldu, onlar cânım, ciğerim evliyalaram benim...

Not: Birazdan okuyacaklarınız bu satırların yazarı ile muhayyel ahbapları arasında, *İdmancı Ruhlar*'ın kaleme alınışı sırasında geçen ve tamamen yazarın hayal gücünün ürünü olan diyaloglardır. Yazar bir yandan kitabı yazarken, bir yandan da kendisini ziyarete gelen muhayyel ahbapları ile aralarında geçenleri ayrı bir bölümde toplamaktadır. Bunların bir kısmını kitabın "Giriş" bölümünde, bir diğer kısmını da son bölümde tefrika edecektir.

10 Haziran 2014, Ataşehir, İstanbul

Akşam oldu. Bugün epey çalıştım. Sandalyemin arkalığına doğru iyice yaslandım. Hafiften ağrımaya başlayan sırtımı düzleştirip sızıyı dindirmeye gay-

Türkspor mecmuası sahibi ve başyazarı Telât Mitat Bey'in kara kalem resmi.

ret ediyordum ki artık iyice loşlaşmış odanın içinde belli belirsiz sesler duydum. Gelenlerin kim olduklarını gayet iyi biliyordum. İkisine de sevgiyle gülümsedim. Onları buyur ettim. Biraz sonra da muhabbetimiz başladı:

– Yoruldum da, biraz mola verdim.

– Hangi senedesin?

– 946'ya kadar geldim. *Kırmızı Beyaz* mecmûasını tarıyorum.

– Eh yolun sonuna gelmişsin Muharrir Bey.

– Lâkin biraz daha tarayıp öyle mi başlasam yazmaya. Esasında artık yazmak için sabırsızlanıyorum.

– Sen bilirsin. Mamafih istirahat de ihmale gelmez. Evvelâ biraz dinlen sonra başlarsın yazmaya.

Bu sıra arkadaki koltukta eski mecmûaları karıştıran Telât Mitat Bey söze girdi:

– *Kırmızı Beyaz* tamamen tedkik edilmeden oldu demem ben.

– Ben de onu diyorum Telât Bey. İncelemem daha bitmedi ama artık biraz da yazmak istiyorum.

Demin yolun sonuna geldiğimi söyleyen Refik Osman; baştan beri bu işlerin aceleye getirilmesinden yana değildi. Telât Mitat'a da göz ucuyla bakarak;

– Öyle deme üstadım; Muharrir Bey biraz nefes alsın. Bir yandan mecmûaları tedkik eder, bir yandan da yazar. Biz de muavenet ederiz.

Futbol tarihimiz için çok ehemmiyetli bir mevki işgal eden *Kırmızı Beyaz* mecmûasının sahibi ve baş muharriri Telât Mitat Bey omuzunu silkerek;

– Eh ne yapalım Şiir, sen öyle diyorsan. Başlasın bakalım yazmaya...

14 Haziran 2014, Ataşehir, İstanbul

Kulüplerimizin yurt dışı seyahatleri ve o seyahatlerdeki hâtralar büyük ehemmiyet taşıyor. Bu seyahatlerle ilgili hâtratu ayrı bir klasöre sıralıyorum.

Yusuf Ziya'nın Galatasaray'ı Avrupa'da... O seyahatten bir fotoğraf. Kimler yok ki; Fener'den Zeki ve Galip, Altınordu'dan Nedim ve İttihadspor'dan Bekir Beyler hemen seçiliyor. Galatasaray Kaptanı Nihad ve Macar Balaşa da fotoğraf karesinde. Refik Osman Bey de arz-ı endam etmiş... Yusuf Ziya Beyefendi de futbolcuların biraz arkasında takımını yalnız bırakmamış... (1921).

Bu arada Galatasaray'ın Avrupa'ya yaptığı ikinci seyahat gözüme çarpıyor. Tam bunlarla uğraşırken, muhayyel ahbablarım içinde en fazla muhabbette olduğum Refik Osman, iri kıyım vücudunu oturduğu sandalyeden kaldırıp yanıma gelerek o sakin sesiyle soruyor:

– Hangi tarihten başlayacaksın şimdi yazmaya?

– *Osmanlı Melekleri*'ni 1923'te Cumhuriyet ilan edilmeye yakın nihayete erdirmiştim. Oradan devam etmek istiyorum. Fakat şu sizin de bulunduğunuz Galatasaray'ın ikinci Avrupa turnesi var. *Osmanlı Melekleri*'nde şöyle bir üzerinden geçmiştim. İçime ukde oldu. Galatasaray'ı o seyahate götürən Yusuf Ziya Bey, *Türkiye İdman Mecmûası*'nda epey teferruatlı bir biçimde tefrika etmiş o geziyi. Acaba o hâtıratı yazsak mı buraya, ne dersin Şiir?

– Vallahi ben de oradaydım diye söylemiyorum ama muazzam bir seyahat oldu. Benim de hâtıralarım var o yolculuk için. Fakat sen bu nevi hâtıratı başka bir kitapta toplamayacak mıydın kuzum?

Telât Mitat yine araya giriyor:

– Yahu o hâtıratı biz *Türkspor*'da neşretmedik mi?

– Evet ettiniz. Çok da iyi ettiniz Telât Bey. Şiir haklı, bütün hâtıratı başka bir kitapta toplayalım o halde. Siz ne dersiniz Telât Bey?

– Fevkalâde olur derim.

Mecmûaları ve gazeteleri, lig ve şilt müsabakaları ile alâkalı tararken aldığım notları tasnifle meşgulüm. Özellikle Ankara Ligi müsabakalarını tespit etme konusunda hayli sancılıyım. İzmir nispeten daha rahat... Bu arada başta Trabzon, Bursa, Çukurova ve Konya olmak üzere birçok mıntıkada tertip edilen lig ve kupa müsabakalarına ait hatırı sayılır miktarda bilgi var elimde. Mamafih bazısının başı yok, bazısının sonu... Lig, şilt gibi resmi yarışmalarda, turnuvalarda tespit edilemeyen müsabakalar için bütün tadını kaçırıyor.

Mıntıklar bahsi hususunda Şiir ve Telât Mitat'a çektiğim sıkıntıyı anlatırken kapının zili çaldı. Derhal gidip açtım. Üzerinde çok şık, krem rengi, keten bir takım olan Ali Sami Bey kapıda duruyordu, saygıyla içeri davet ettim. Orada bulunanlarla zarif bir jest ile selamlaşan Galatasaray Kulübü Müessisi'ni odanın baş köşesine buyur ettim. Refik Osman derhal atılarak;

– Hoş geldiniz Ali Sami Bey, biz de Muharrir Bey'le mıntıklardaki lig müsabakalarını müzâkere ediyorduk.

*Kıvrak çalımı, isabetli kafa pasları, geçilmez müdafaası ile bütün işpor meraklılarına kendisini sevdiren "Futbolun Şiiri"
Refik Osman Bey.*

Ali Sami Bey oturduğu yerde bacak bacak üstüne attı ve sakin bir tonda yanıtladı Şiir'i:

– Evet, ben Muharrir Bey'e ilk cilt hitam bulduğunda ikincisinin başlangıcı için bir tavsiyede bulunmuştum. İdman Cemiyetleri İttifakı riyâsetinde bulunduğum sırada mıntıklarla ilgili bir çalışma yapmıştım. Zannediyorum *Türkiye İdman Mecmûası*'nda yayımlandı. Mezkûr mecmûayı da yanımda getirdim...

Ali Sami Bey'in yanına giderek çantasından çıkardığı 16 Mart 1341 (1925) tarihli mecmûayı aldım. İdman Cemiyetleri İttifakı'nın mıntika tesis tarihleri ile ilgili bu pek ehemmiyetli malûmatı zannediyorum özellikle Anadolu futbolunu araştıranların çok alâkasını çekecektir. O dönemde hangi kulüplerin mevcut olduğunu, hangilerinin hâlâ yaşıyor oldu-

ğunu, meşhur kulüplerimizin nasıl adlandırıldığını (resmi adlarını) ve mntıkların ilk reisleri ile idare heyeti a'zalarını öğrenmek harika bir tecrübe. Ayrıyeten her bir mntıkaya ait bir renk var. Mntıklar, muhtelit takımlar hâlinde müsabakaya çıktıklarında formalarının üzerinde ait oldukları mntıkanın renginde bir yıldız taşıyorlar.

17 Haziran 2014, Öğleden Sonra, Ataşehir, İstanbul

Ali Sami Bey'in son derece titizlikle hazırlamış olduğu çalışmayı kitabın birinci bölümüne yerleştirdim. Mntıklarla ilgili bu pek nadir bilgileri yayımlayacağım için çok mesudum. Kendisini uğurladık, geldiği gibi zarif bir biçimde ayrıldı aramızdan.

Telât Mitat Bey, Ali Sami Bey'in teşkilâtçı yönünü iyi biliyor ve takdir ediyordu. Bununla birlikte herkes onunla aynı görüşte değildi. Oturduğu yerden sakın bir ses tonu ile îzâh etti:

– Bazıları kendisini çok statükocu bulurdu. Meselâ, Ali Naci Bey... Zannediyorum, *Olimpiyat* mecmûasında, Ali Sami Bey'in bu dalı budaklı teşkilâtçılığı hakkında bir tenkitte bulunmuştu. O yazıyı bulabilir misin Muharrir Bey?

Telât Bey'in bahsettiği, *Akşam* gazetesi Baş Muharriri Ali Naci Bey'in *Olimpiyat*'ta yayımlanan hâtıratı içinde "Federasyon ve Ali Sami" başlıklı yazısı.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Reisi Ali Sami Bey, Taksim Stadyumu'nu teftiş ederken...

Yazının bir yerinde T.İ.C.İ. Reisi Ali Sami Bey, hazırlamış olduğu teşkilât şemasını Fenerbahçe Kulübü Kâtib-i Umûmî sıfatı dolayısıyla Ali Naci Bey'e takdim eder. Ali Naci Bey hâtıralarında bu olayı şöyle anlatır:

“... Teşkilât o kadar büyük ve birbiri içinden geçen ve çıkan, tekrar girip çıkan karma karışıklıklarla öyle arap saçı veya örümcek ağı hâlinde tesis edilmekte idi ki; değil kendisi, tasavvuru ve şema namındaki resmi bile, gözleri-me bulantı vermeye ve başımı döndürmeye kâfi geldi...”

Dergiyi birkaç saat önce Ali Sami Bey'in oturduğu koltuğun üzerine koydum. Yeniden Telât Mitat'a dönerek;

– Bu yazıyı okumuştum. Ali Naci Bey'in görüşüne çok fazla katıldığımı söyleyemem... Mamafih her fikre saygı duyulması gerektiğini düşünüyorum. Üslûbunu bir parça sert bulanlar çıkabilir. Kaldı ki; okuduğum diğer makaleleri de göz önüne alırsak bu üslûp o devir için pek de sert sayılmaz. Siz ne dersiniz üstadım?

Telât Mitat Bey, görmüş geçirmiş tavırlarıyla ve gayet kibar bir ses tonu ile soruma cevap verdi:

– O devirde hem samimiyet, hem de şimdilerle kıyaslandığında (sanırım kırklı yılları kastediyor) biraz hoyrat bir üslûp vardı. Şiir, Ahmed Şerafettin, Yusuf Ziya, Burhanettin Beyler ve daha pek çokları da nasibini almıştır bu üslûptan... Ali Naci Bey arkadaşları arasında ve bu vâdide son derece kibar ve sevecen bir zat-ı muhteremdir.

Deminden beri “hayrettir” sesi çıkmayan Şiir kendisinin isminin geçtiğini duyunca yakalandığı hayal âleminden uyandı:

– Bilmez miyim Telât Bey, bilmez miyim? Ali Naci ile ne tatlı hâtıralarım vardır benim. Ama esas mühimi, size Beşiktaşlıların hâmisî Şeref Bey hakkında yazdığım bir şiiri okuyayım da görün o devrin haşin ve bir o kadar da samimi üslûbunu!

Şiir, muazzam şiirini okuduktan sonra uzun uzun alkışladık. Güzel adamın güzel şiirini *İdmancı Ruhlar*'ın ilgili bölümüne yerleştirdim. Birkaç muhabbet ve şakalaşmadan sonra odaya bir sessizlik çöktü. Odada bulunanların her biri başka âleme dalmıştı. İkisi de yanıma gelip konuşmadı bir süre. Ben de nâcâr memleket futbolunu anlatmaya çalıştığım kitabı yazmaya yalnız başına devam etmek mecburiyetinde kaldım.

21 Haziran 2014, Sabah, Ataşehir, İstanbul

Aradan birkaç gün geçmişti zannediyorum. 1923-24 sezonu için hangi kolların kitapta yer alması gerektiği üzerinde kafa patlatıyordum. Tam o sırada telefon çaldı. Arayan Yusuf Ziya Bey idi. Beni Kadıköy'deki Asya Lo-

kantasi'na davet ediyordu. Memnuniyetle kabul ettim. Keşke muhayyel ahbablarım da yanımda olsa. Refik Osman Bey iştirâk ederdi zannediyorum bu davete. Oldu olası sever ziyâfetleri. Her ne kadar bir dönem mecmûadan mecmûaya atışmışlarsa da Telât Mitat Bey de sevdiğini söyler Yusuf Ziya Bey'in hoş sohbetini...

21 Haziran 1923, Akşam, Kadıköy, İstanbul

Yusuf Ziya Bey'in bendenizi davet ettiği Asya Lokantası, futbol tarihimizde çok önemli bir mevkiye sahip. Hemen bütün şampiyonluk kutlamaları, özellikle yirmili senelerin başına kadar burada yapılırdı. Refik Osman Bey'in hâtırında da bir Galatasaray-Fenerbahçe müsabakası sonrası yine bu lokantada verilen bir ziyâfet var.

Muayyen vakitte lokantanın kapısından içeri girdim. Yusuf Ziya en arka masalardan birine yerleşmiş. Beni görünce ayağa kalktı. Hürmetle elini sık-tım. Bir baktım ki muhayyel ahbablarım da masadalar. Gülerek el salladılar masanın diğer ucundan. Karşılıklı oturmuş, hasbihal ediyorlar. Ziya Bey, on-ları da yanımıza çağırıldı. Masada tanıdık birkaç sîmâ daha var. Onları da sı-rası gelince sizlere takdim edeceğim.

Yusuf Ziya Bey ile sanki kırk yıllık ahbâbız. Son derece samimi bir şekilde konuşuyor benimle. Hakkında yazılanları okuduğum kadarıyla kendisi dava adamıdır. Lafı döndürüp dolaştırmaktan hoşlanmaz. Derhal mevzuya girmeyi sever. Hepimiz oturunca hızlı hızlı konuşmaya başladı:

– Haber aldığım kadarıyla futbol tarihimiz üzerine bir kitap hazırlıyor-muşsunuz. Zevat-ı muhteremler de yardım ediyormuş size Muharrir Bey. Çorbada benim de tuzum olsun isterim.

Önündeki meze tabağından bir çatal alan Refik Bey söze girdi.

– Esrarengiz Adam'ın olmadığı bir kitaba kitap mı derim ben... Ne hikâyeler vardır sizde Ziya Bey.

Ziya Bey, Şiir'i başıyla hafifçe tasdik ettikten sonra bana dönerek gülümsedi. Refik Osman'ın şakalarına alışıkta besbelli. Sonra da sakın bir sesle sordu:

– Sırada Romenlerle icrâ ettiğimiz milli müsabaka mı var?

– Hayır, Ziya Bey... Önce sizin

Futbol Federasyonu Heyet-i Müttehide'sinin ilk reisi Yusuf Ziya Bey.

de organizasyonunda bulunduğunuz Slavia Prag müsabakalarını anlatmak istiyorum kârilere...

– Elbette, evvelâ onu anlatmak lâzım gelir.

Meşhûr-i Âlem (Dünya Meşhurları) Slavia Prag 20'ler Avrupa'sının en kuvvetli ve yenilmez kulüplerinin başında geliyordu. Bu meşhur kulübün tam kadrosuyla İstanbul'a gelmesi, o devir için fevkalâde ehemmiyet arz eden bir hâdise idi.

Bu son derece mühim, eğlenceli, her telden çalan, öğretici, hülâsa tarih kokan seyahati bütün yönleriyle yazmış ve yazdıklarımı lokantaya getirmiştim. O akşam masada oturanların hepsi de büyük bir dikkatle dinlediler. Yusuf Ziya Bey, konu kendisiyle alâkalı olduğu için, yazının bazı kısımlarında söz alarak açıklamalarda bulundu masadakilere. Kadehler Meşhûr-i Âlem Slavia için kaldırıldı...

21 Haziran 1923, Gece Yarısına Doğru, Kadıköy, İstanbul

Masada bulunanlar neşe içinde yemeklerini yiyordu. Memleket futbolunun en merak edilen konularından biri de deplasmanlardır. Söz döndü do-laştı bu bahse geldi. İlk şehirler arası seyahate hangi kulübümüz çıkmıştı? Herkes ayrı telden çalıyordu. Masada bulunanların belki de en genci Vehâb Bey, Altay'ın Ankara'ya yaptığı büyük seyahati öne çıkarırken, Çelebizâde Said Tevfik Bey, bizzat bulunduğu Galatasaray'ın İzmit seyahatinin daha eski olduğundan dem vuruyordu. *Türkiye İdman Mecmûası* muharrirlerinden Sadun Galip Bey de Said Bey'e katıldı. Evet canım, ilk seyahati Galatasaray yapmıştı. Hepimiz bu fikirde neredeyse birleşmiştik. Tam o sırada masanın biraz kenarına düşmüş bir zat, sesini bizim tarafa duyurabilmek için yükseltti:

– Ne Altay, ne de Galatasaray! Memleketimizde ilk defa başka bir şehre gidip müsabaka yapan kulüp, Ankara İdman Yurdu'dur.

İddianın sahibi, müsabakanın tarihini ve yayımlandığı dergiyi de söyleyince yanıldığımızı anlamıştık. İlk deplasmana çıkan kulübün Galatasaray değil de Ankara İdman Yurdu olduğunu öğrenmiştik bu beyefendinin sayesinde. Mamafih Telât Mitat Bey iknâ olmamıştı. Ona göre memlekette ilk deplasmana Adana Muhteliti çıkmıştı. Gittikleri şehir de Mersin'di. Hattâ bunun haberi *Spor Âlemi*'nde yayımlanmıştı.

Çelebizâde Said Bey, durumu kabul etmekle birlikte bir çıkış yapmaktan geri durmadı:

– İlk deplasmana çıkan kulübümüz Ankara İdman Yurdu'dur. Tabî daha önceki muhtelitleri saymazsak!

Yan taraftan konuşmaya katılan Bay Azizoğlu onayladı:

– Muhtelitleri saymazsak!

İstanbul'daki mecmûa ve gazetelere Ankara muhabirliği yapan Azizoglu'nun hakkı vardı. Galatasaray ve Altay'dan önce Ankara İdman Yurdu Eskişehir'e gitmişti. Telât Mitat ise Ankaralı yurtlulardan önce Adanalıların seyahate çıktığını iddia ediyordu. Tabii çok kadim senelerde, özellikle İstanbul ile İzmir arasında mekik dokuyan muhtelitleri saymazsak!

Azizoglu'nun *Türkiye İdman Mecmûası*'nda bu seyahat ile alâkalı yazdığı makaleyi kendisinden rica ettim. Derhal çantasından çıkartıp uzattı. Pek leziz bir lisanla kaleme alınmış makaleyi masadakilere okudum. O sıra hemen sol tarafıma oturan mezkûr mecmûanın Sahib-i İmtiyazı Tahir Yahya Bey, Çelebizâde Said Tevfik'e dönerek gülümsedi ve şöyle dedi:

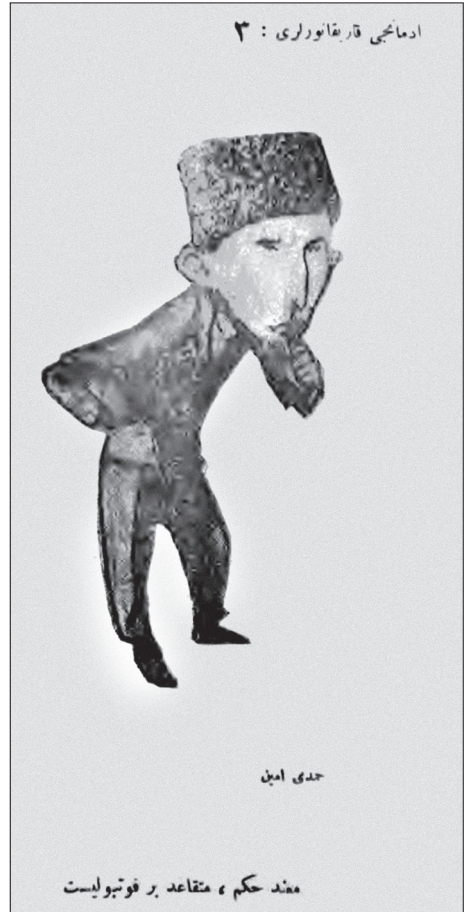
– Bak üstadım. Muharrir Bey sadece sizin mecmûadan değil, bizimkinden de okuyor.

Biraz evvel *Spor Âlemi*'nin memleket futbol tarihindeki ehemmiyetini anlatan Çelebizâde ise gülümseyerek kadehini bana doğru kaldırdı:

– Muharrir Bey bütün mecmûaları okuyacak ki; en iyisinin ve muvafıkının hangisi olduğunu anlayacak.

Memleket futbolunun son derece önemli şahıslarının birbirleriyle atışmaları ve şakalaşmaları arasında vakit hayli ilerledi. İçerisinde bulunmaktan büyük bir memnuniyet duyduğum masaya göz gezdirdim. Kimler yoktu ki; Yusuf Ziya Bey memleket futbolunun bütün önemli şahsiyetlerini bir araya getirmişti: Anadolu Kulübü'nden Burhanettin Bey, futbol heyetinden Taib Servet Bey, meşhur hakemlerimizden Altınordulu Hamdi Emin Bey gibi çok mühim zevat Yusuf Ziya Bey'in misafirleriydi.

Vakit artık nısf-ı leyle (gece yarısı) varmıştı. Asya Lokantası'ndaki ziyâfetin konukları masayı yavaş yavaş terk ediyordu. Ben de

Hamdi Emin Bey, muânid (dediği dedik) bir hakem, mütekaid (emekli) bir futbolist. (İdmançı karikatürleri).

Yusuf Ziya Bey'den müsaade istedim. Giderken Fenerbahçeli Zeki Rıza ve Galip Kulaksızzâde ile Beşiktaş'tan Şeref Bey'in mübarek ellerini sıktım. Tam o sıra Ahmed Şerafettin Bey, kulağıma eğilerek birkaç gün içinde ona uğramamı rica etti. Asya Lokantası'ndan ayrılırken futbol tarihimizin bu müstesna şahıslarını tanımakla ne kadar şanslı olduğumu bir defa daha düşündüm ve mutlu oldum...

23 Haziran 1926, İttihadspor Kulübü, İstanbul

Kadıköy İttihad Spor Kulübü'nün geniş odasındayız. Yanımda Mıntıka Reisi Şeref Bey ile iki mühim mecmûanın mümessilleri de var. Çaylar, kahveler geldi. Şeref Bey gümüş tabakasından bir sigara çıkartıp yaktı. Futbol tarihimiz ve Beşiktaş için fevkalâde önemi haiz olan bu zat-ı muhterem son derece nazik bir ses tonu ile sordu:

– 1924 Türkiye Futbol Birinciliği'ne geldi mi sıra? Biliyorsunuz İstanbul'u biz (Beşiktaş'ı kastediyor) temsil etmiştik.

– Henüz gelmedi Şeref Bey. Sırada Galatasaray'ın İzmit seyahati var. Kısa- ca bu seyahatten de bahsetmek istiyorum.

Matbûat âlemimizden Tahir Yahya, Sadun Galip ve Çelebizâde Said Tefvik Beyler konuşmaya derhal dâhil olarak bu seyahati mecmûalarında tafsilâtlı bir biçimde yazdıklarını söylediler. Gülümseyerek yanıtladım:

– O kadar naif ve şiirsel yazmışsınız ki; her ikisinden de birkaç parça alıp okumak istiyorum.

Eski adı Union Club yeni adı İttihadspor Sahası olan sonra da Fenerbahçe Stadyumu hâline getirilen stadin muazzam tahta tribünleri...

Notlarımı açtım. Galatasaray'ın İzmit'e yaptığı meşhur seyahatin yazısını okumaya başladım. Yazıyı kaleme alırken, seyahatin tanıklarından Sadun Galip Bey'in anlatımı ile başlamış, Fenerbahçeli Usta Kalem Çelebizâde Tefvik Bey'in muazzam makalesi ile bitirmiştım.

Okumam bittiğinde odadaki idmanlıların gözlerindeki ışıltıyı fark edebiliyordum. Oradan ayrılırken Şeref Bey bana Beşiktaş'ın Ankara'daki Türkiye Birinciliği'nde yaptığı müsabakaların detaylarını içeren bir dosya dolusu evrak verdi. Kendisine teşekkür ederek bu kıymetli bilgileri *İdmanlı Ruhlar*'ın ilgili kısmına nakledeceğimi söyledim.

24 Haziran 2014, Ataşehir, İstanbul

Ertesi sabah kapı çaldı. Gelenler Refik Osman ile Said Tefvik Beyler idi. Üstadları içeri buyur ettim. Geçen akşamki yemeği konuştuk. Çelebizâde çok memnundu. Ayrıca İzmit seyahatinin İttihadspor Kulübü'ndeki küçük grubumuz üzerinde bıraktığı te'sir onu gururlandırmıştı. Gerçekten de Çelebizâde'nin kalemi devrin matbûat vâdisinde hakiki bir kuvvet idi. Geldiğinden beri biraz geri duran ve söze pek girmeyen üstadlar üstadı Refik Osman aniden öne çıkararak sordu:

– Söyle bakalım Muharrir Efendi. Benimle Said Bey arasındaki en büyük benzerlik nedir?

– (Gülerek) Vallahi ikiniz de incecik delikanlıydınız. İhtiyarlayınca irileştiniz.

– (Kahkaha atarak) Hayır Efendi! Onu demiyorum. Bizim aramızdaki benzerlik, meslektaş olmamız, sadece mecmûa neşretmemiz değil. Başka bir hususi yetimiz daha var.

– Öyle mi, neymiş o Şiir?

– İkimiz de Taksim Stad-yumu'nda müdürlük yaptık.

Şiir haklıydı. Bu nasıl aklıma gelmemişti. Öyleyse bugünün mevzusu belli olmuştu. Taksim Stadı'nın tarihçesini yazacaktık. Hemen bir plan yaptık. Bundan birkaç ay önce, *Spor Âlemi*'nde Taksim Stadı ile ilgili “yazarı belli olmayan” bir ma-

Spor Âlemi Heyet-i Tahririyesi'nin Amerikan Scorpion Sefinesi'ndeki boksörleri ziyareti. En solda fesli Ahmed Robenson ve en sağda fesli Çelebizade Said Tefvik Bey.

kaleyi yeni harflere çevirmiştim. Bu çok mühim makalenin önüne de naçizane bir giriş yapmıştım. Ayrıca Şiir'in Heyet-i Tahririye Müdürlüğü yaptığı *Gol* mecmûasında, Zahid Müştak isminde bir kârinin, stadyumun tarihçesi ile ilgili nefis bir yazısı daha vardı. Bu zatın kulübünden aldığı fotoğraflı hüviyet varakasını *Osmanlı Melekleri*'nde yayımlamıştım. Tarihin bir cilvesi bu idmancı ruhu yeniden karşıma çıkartmıştı. Her iki yazıyı da ilgili bölüme naklettim.

Refik Osman ve Said Tevfik Beylerle Taksim Stadyumu üzerine uzun uzun hasbihal ettik. Ben onlara şimdiki zamanda aynı mevkide neler olduğunu, nasıl acılar yaşandığını elimden geldiğince anlatmaya çalıştım. Çok meyyus bir ruh hâline büründüler. Odayı terk edene kadar da aynı üzüntülü hâli üzerlerinde taşımaya devam ettiler...

30 Haziran 1924, Şana Oteli, Moda

Esrarengiz Adam Yusuf Ziya Bey futbol tarihimizin en renkli sîmalarından birisi, hattâ belki de birincisidir. Onun olduğu mecliste onun sözü geçer, onun varlığı diğerlerinin bir adım gerilemesine ve lafı ona bırakmasına sebebiyet verir. Belki yanlış, belki doğru, belki abartı diyenleriniz çıkabilir ama bu, bana göre böyledir. Esasında hakkında kitap yazılacak, hattâ film yapılacak kadar zengin hikâyesi olan muazzam bir figürdür. Hem kendisi ve çevresi hem de dönemi itibarıyla çok lezzetli cümlelere, muazzam sinema karelerine müsebbib olabilir Yusuf Ziya Bey.

Telefon ısrarlı bir surette çalınca yazımın başından kalkmaya mecbur kaldım. Karşımdaki ses Yusuf Ziya Bey idi. Taksim Stadyumu ile alâkalı çalışmamı öğrenmiş. Stadyumda onun da bir zamanlar hissesi olduğunu bildiğimden, "Hissedarları ve müdürleri de yazıda belirtiyorum efendim" dedim. Şimdi ne yaptığımı sorunca da, ilk milli müsabakamıza sıra geldiğini hissettim. "Ben de bu mühim müsabaka üzerine sizinle buluşmak, görüşmek istiyordum efendim" dedim.

Bir saat sonra Yusuf Ziya Bey'in randevu verdiği otelin lobisindeydim. Yusuf Ziya, yanında iki önemli şahsiyet olduğu halde son derece zevkli tefriş edilmiş salonun en arka koltuklarında oturuyordu. Esrarengiz Adam siyah, ütülü, mum gibi bir takım giymişti. Kar gibi beyaz gömleğinin yakalığında, özenle bağlanmış hardal rengi bir papyon vardı. Diğer misafirlerimiz de benzer şıklıktaydı. Okurlarıma onları tanıtmak istiyorum:

Biri Fenerbahçe Kaptanı Üstad Zeki Rıza Bey, diğeri de Galatasaray Kaptanı Aslan Nihat Bey. İlk milli müsabakamızda oynayan bu iki idmancı ruhun ellerini hürmetle sıktım. Sonra da Ziya Bey'e dönerek;

– Efendim, siz müsabakanın oynandığı vakitte Futbol Heyet-i Müttehidesi Reisi idiniz, değil mi?

– Evet, Ali Sami Bey de takımı yapmıştı. Zeki Rıza'nın ağabeyi kaptandı.

– O halde başlayalım.

– Başlayalım.

Zeki Bey ve Nihat Bey maça ilgili hâtıralarını anlatmaya başladılar. Özellikle Milli Takım'ın ilk golünü anlatırken Zeki Bey'in gözleri yaşardı. Aslan Nihat kendisine üzerine Galatasaray Kulübü'nün gayın sin arması işlenmiş beyaz mendilini uzattı. Zeki Bey yaşaran gözlerini silerek yanındaki kadim dostuna teşekkür etti. Ben de ilk milli müsabakamız hakkında yazdığım makaleyi onlara okumaya başladım.

Yazıyı okumayı bitirip, yüzümü yanımdaki idmançı ruhlara çevirdim. İki futbolistin de gözleri çakmak çakmak olmuştu. Yusuf Ziya Bey soğukkanlı bir şekilde “Bu işin bir de evliyatı var” dedi. Başımı salladım. “Şimdi de ona geliyordum efendim, sizin kısmınıza...”

Peşi sıra Yusuf Ziya Bey'in Romanyalı misafirlerimizi karşılamasıyla ilgili yazıyı okudum. Ortama bir memnuniyet havası hâkim oldu. Kaptanlara dönerek:

– Esasında sizler ile ilgili yazdığım makaleler de var. Mamafih onları şimdi okumayacağım... Onları da kadim futbolcu hâtıralarını anlatacağım kitapta yayımlayacağım, olur mu?

Zeki Bey dediğimi muvafık bulduklarına dair bir jest yaptı. İki güzel kulübün, iki güzel kaptanı ne kadar kibar insanlar ve ne güzel anlaşıyorlar bir bilseniz...

Yusuf Ziya Bey, Romenleri getiren vapura çıkışını bugün gibi hatırlıyor. “Çok centilmen bir beyefendiydi” diyor Romanya Futbol Federasyonu Reisi için. Şana Otel'den ayrılırken memleket futbol tarihi üzerine ne çok

Bir Galatasaray-Fenerbahçe müsabakası öncesi Zeki Rıza ve Aslan Nihat seremonide dostça el sıkışıyorlar.

Beşiktaş futbolunun müessisi ve İstanbul Mıntıkası Reisi Ahmed Şerafettin Bey bir müsabakadan evvel nutuk irâd ederken.

şey öğrenmiş olduğumu düşündüm. Bu malûmatı kitabıma yazacağım için çok heyecanlıydım. Eve dönüş yolunda kendi kendime konuştum galiba:

– Bugünlük de bu kadar. Yarın büyük gün olacak besbelli. Ali Sami, Ahmed Şerafettin, Vehâb ve Refik Osman Beylerle Taksim Bahçesi'nde buluşacağız. İlk defa tertip edilen 1924 senesi Türkiye Futbol Birinciliği'ni hasbihal edeceğiz.

11 Mayıs 1931, Taksim Bahçesi, İstanbul

Taksim Bahçesi'ndeki meşhur gazinoya biraz erken geldim. 1931 senesi baharı. Taksim Kışlası bütün azame-

tiyle hemen yan tarafta. Tramvay sesleri, sokakta gezinen satıcıların sesine karışıyor. Etrafım birçok ecnebi lisan yanında Rumca, Ermenice ve Fransızca ile dolu... Laf aramızda, ara sıra Türkçe bile duyuyorum...

Ali Sami Bey, elinde kalın bir dosya ile göründü. Yine son derece şık... Son moda ayakkabıları Amerikalı aktörlerin giydiklerine benziyor. Birer kahve söyledik. Ahmed Şerafettin Bey, İstanbul'da işleri olan Altaylı Vehâb ve Şiir de gözüktüler birkaç dakika sonra... Biz kahvelerimizi bitirmiştik. Onlara da kahve ısmarladık. Şeref Bey hemen bir sigara yaktı. Zaten hiç düşürmüyor ağzından mereti. Refik Osman sabırsız... Akşama randevusu var. Bir an önce bitirmek istiyor çalışmayı:

– Evet, Muharrir Bey nereden başlıyoruz?

– Önce okurlarıma 1923-24 sezonu memleket ligleri ile biraz bilgi vermek isterim Şiir. Eğer sizce de bir sakıncası yoksa efendim?

Soruyu sorduğum şahıs memleketin en büyük futbolcularından Altaylı Vehâb Bey. O inci gibi dişlerini göstererek gülümsüyor ve yanıtlıyor beni:

– Müsaade sizin üstadım. Burada büyüklerim varken bana zaten söz düşmez.

Ali Sami bana dönerek gülüm-
sedi:

– Eski nesil böyle terbiyelidir iş-
te Muharrir Bey, gördünüz mü?

Vehâb Bey gözlerinin içi gülerek
Ali Sami Bey’in ellerini sıktı. Bel-
li ki çok saygı duyuyordu masada
bulunanlara...

Ali Sami Bey, önünde duran ist-
atistik defterini çıkardı. Üzerinde
eski harfli notlar vardı. Göz ucuyla
baktım. Modern zamanlarda Gala-
tasaray Müzesi’ni onca ziyaretim-
de, ısrarlı taleplerime rağmen bu
deftere ulaşamamıştım. Daha doğ-
rusu, müzenin saygıdeğer müdür-
leri bir türlü bu defteri vermek ist-
ememişlerdi bana. İşte şimdi, Ali
Sami Bey ve onun o meşhur def-
teri karşımdaydı. Şeref Bey sigara-
sından derin bir nefes çektikten sonra bana dönerek sordu:

– Zannedirim, evvelâ mıntuka şampiyonlarını yazmamız gerekecek Mu-
harrir Bey.

– Evet efendim. Mıntuka şampiyonlarını yazalım önce. Ancak demin dedi-
ğim gibi, biraz malûmat nakledeceğim kârilerime...

1924 senesi İstanbul Ligi müsabakalarını kitaba aktarmıştım. Final maçı
hakkında da biraz malûmat vermiştim. Beşiktaşlı Refik Osman’ın o müsaba-
kada şiiir gibi oynadığını yazıyordu bütün matbûat.

Gözler hemen Şiiir’e çevrildi. Refik Osman hafif kızarmıştı. “Fena değildim
o maç...” deyiverdi. Ben gazeteyi okumaya devam ettim...

İstanbul ve diğer mıntuka ligleri ile ilgili elimdeki bilgileri kitaba aktardıktan
sonra masadakiler de konu hakkında (bilhassa devrin mıntuka reisi Şe-
ref Bey) mütalaasını söyledi. Masada bulunan bütün zevat son derece fayda-
lı bilgiler verdi.

Neredeyse akşam olmuştu. Yarın aynı saatte yine aynı yerde buluşmak
üzere sözleştik. Taksim Bahçesi’nden neşe içinde çıktım. Ahbaplarımla bu-
luşmuş ve Galatasaray ile Fenerbahçe arasında yapılan meşhur yarı final mü-
sabakasını da hasbihal etmiştim. Cadde-i Kebir’e doğru yöneldim. Aya Tri-
da, muazzam heybetiyle yükseliyordu karşımda...

*Altay’ın hem kaptanı hem ruhu, futbolumuzun
“Kara İncisi” Vehâb Bey.*

12 Mayıs 1931, Taksim Bağçesi, İstanbul

Ertesi gün Refik Osman, yanında oturan Aslan Nihat'a takılıyordu:

– Ne de güzel mağlup etmiştik sizi Nihat Bey. Ümidin hilâfında...

– Evet, Refik Bey... O zaman da tebrik etmiştim. Şimdi de tebrik ediyorum.

Biz kat'iyen güzel oynamadık o maçta.

Refik Osman Bey hâlimden gayet memnun, gözücuyla Aslan Nihat'ı süzüyor, Aslan Nihat kahvesini yudumluyor, Şeref Bey ile Vehâb Bey İzmir futbolu hakkında konuşuyor, Ali Sami Bey defterine bazı notlar alıyor. Hava sıcak olmasına rağmen ruhu okşayan bir esinti vuruyor yüzümüze. Vehâb Bey'e dönüyorum:

– Sizin iştirâk etmediğiniz büyük bir seyahat var Ankara'ya?

– Evet, o seyahat bölmüştü bizi.

– Altınordu'nun kurulmasını diyorsunuz değil mi?

– Evet, Muharrir Bey... Mamafih zayıflatmadı bizi. Daha da kenetlendik.

– Biraz bahsedelim o vakit.

– Hay hay!

Altay'ın seyahati ve İzmir futbolu hakkında Vehâb Bey ile epey konuştuk. 1924 senesi birinciliklerinde İzmir'i Altay temsil etmişti. Yarı finalde Harbiye'ye elenmişti. Harbiye bir önceki turda da Refik Osmanlı Beşiktaş'ı elemişti. Şiir o maçta bir penaltudan istifade edememişti.

Otuzların hemen başında Taksim Meydanı, bahçesi ve stadyumu...

Refik Osman kendisi ile ilgili yorumu duyunca alaka gösterdiği kitaptan kafasını kaldırarak bana baktı ve gülümsedi.

– Muharrir Bey, Harbiyeliler öyle kırıcı oynuyorlardı ki; maçın havasına kapılıp yaradana sığınıp vurdum topa. Öyle sert vurmuşum ki; kalenin üzerinden uçtu gitti mübarek...

Yine bir mevzuyu bitirdik. Muhayyel ahbablarım kendi yollarına gitti. Ben yine yapayalnız kaldım. Güzelim kestane ağaçlarının gölgesi, ihlamurların mis amberleri ile bezeli Taksim Bahçesi yavaş yavaş silinmeye başladı ve şimdiki zamanın betondan denizine büründü. Son derece müessif bir ruh hâlindeyim. Birazdan dolmuşa binip eve dönmeyi düşünüyorum. Halbuki hemen yanımda, başta Leblebi Mehmetlerin sonra Büyük Fikretlerin hüküm sürdüğü Taksim Stadyumu'nun asaletli gölgesi var. Neyleyim; eve dönüyorum. 1924 Paris Olimpiyatı ve Milli Takım'ın tarihindeki ikinci müsabakasını yatacağım, Çekoslovakya maçını...

5 Kânûn-i Evvel 1924, Caddesi Kebir, İstanbul

Refik Osman'la Caddesi Kebir'den Taksim'e doğru yürüyoruz. Orası da neresi diyenleri duyar gibiyim. Burası Beyoğlu'ndaki büyük cadde, yani sonradan namı İstiklâl'e çıkan... Hava soğuk mu soğuk... 1924 Kânûn-i Evvel'ini yaşıyor İstanbul...

Mekteb-i Sultânî'nin önüne geldik. Karşıdaki pastaneye oturduk. Birer kahve söyledik. Refik Bey pasta da yemek istedi. Birer dilim çikolatalı, içinde taze süttten mamul kremalı pastayı derhal midelere indirdik. Kahvelerimizi içerken Milli Takım'ın Moskova seyahati üzerine yazdığım yazıyı okudum ona. Beğendiğini ama bazı eksikleri de olduğunu gösteren yarı memnun bir işaret yaptı. “Ben sana anlatırım o hikâyenin aslını Muharrir Bey,” dedi. Çok memnun oldum. Sonra da Moskova Seyahati'ni yoktan var eden adam Yusuf Ziya Bey'i kastederek sordu:

- Şimdi anladın mı Yusuf Ziya Bey'e neden “esrarengiz” dediklerini?
- Galiba Refik Bey, galiba...

Çok vaktimiz yok. Hesabı ödeyip çıktık. Refik Osman Bey bugün bir maç idare edecek. Vefa ile Beylerbeyi arasında hususi bir müsabaka. Müsabakaya Refik Bey hakem olarak intihâb edilmiş. Ben de ilk defa Taksim Stadyumu'nda maç izleyeceğim.

Koşturarak meydana vardık. Şaşkınım, henüz Cumhuriyet Abidesi ortarlarda yok. Meydanın ortasında tamirhane gibi yerler var. Son derece külüstür, metrük bir görüntüsü var... Stadyuma ana kapıdan girdik. Refik Bey alışıksız adımlarla soyunma odasının yolunu tuttu. Ben de tahta tribünlerden birine oturdum. Neredeyse kimse yok etrafta. Takımlar sahaya seyircilerin girdi-

gi ana kapıdan çıktı. Yeşil gömlekle, beyaz şortlu Vefalılar daha faik oynamalarına rağmen, yeşil kırmızı yollu (çubuklu) formalı Beylerbeyi daha genç ve diri oyunculardan müteşekkil. Refik Osman Bey son derece otoriter... Umûmiyetle idare ettiği maçlarda bir iki oyuncuyu oyundan ihraç etmesiyle tanınır. Neyse, bu maçta umulan olmadı. Neticede tarafeyn, sayı atamayarak berabere kaldı.

Stadyumdan Refik Bey ile birlikte çıktık. Beşiktaş'a kadar tramvaya bindik. Oradan da istimbotla Üsküdar'a geçtik. Arnavutkaldırımın dar sokaklarının arasından geçerek Telât Mitat Bey'in evinin kapısının önüne kadar geldik. Genişçe bir odadayız. Yerde muazzam bir İran halısı var. Sedirlerden birinde Ahmed Şerafettin Bey oturuyor. Ali Sami ve Yusuf Ziya Bey de bizden birkaç dakika sonra geldi. Memleketin liglerini çalışacağız. Hepsini notlarını getirmiş. Bir tek Refik Bey'de not yok. O hafızasına itimâd edenlerden...

26 Nisan 1929, Galata, İstanbul

Galata Yüksek Kaldırım'dan Cadde-i Kebir'e doğru çıkıyoruz. Yanımda en sevdiğim hayali dostlarım var. Refik Osman ve Ahmed Şerafettin Beyler yana yürüyorlar. Bakmayın siz onların geçmişte münâkaşa ettiklerine, ikisi de büyük Beşiktaşlı, ikisi de idmancı ruhu taşıyan birer Osmanlı meleği, benim de en has ahbablarım...

Diğer bir sevgili arkadaşım Telât Mitat Bey de sözleştiğimiz yerde, Galata Kulesi'nin dibinde bekliyor bizi. Kulenin külâhı yok, biliyor musunuz? Bu uzun boylu kadim bina o külâhı ne zaman koydu başına acep, vallahi bilemiyorum.

Tam Tünel'in Cadde-i Kebir tarafındaki kapısının önüne geldik ki; Şeref Bey'e sordum:

– Üstadım siz bir spor gazetesi çıkartacakmışsınız da, nasip olmamış öyle mi?

– Maalesef Muharrir Bey... Kısmet olmadı. Halbuki güzel planlarım vardı. Şeref Bey diğer iki ahbâbımı işaret ederek;

– Muhteremler yayınladı mamafih!

Şeref Bey haklıydı. Hem Telât Mitat, hem de Refik Osman spordan bahseden mecmûalar neşretmişlerdi. Telât Mitat gazeteciliğe *Tasvir-i Efkâr*'da başlamış, *Türkspor* ve *Kırmızı Beyaz* mecmûalarını yayınlamış, o vakitten beri sporla iç içe yaşayan, hakiki bir gazeteci idi. Refik Osman zaten bu memleketin en büyük futbolcularından biriydi. Kalemî daha da kuvvetliydi. O da *Gol* mecmûasının yazı işleri müdürlüğünü yapmıştı.

Aklı orijinal fikirlerle dolu olan Refik Osman hemen yanıma seğırtti ve damdan düşer gibi sordu:

– Yahu Muharrir Bey, şu matbûat vâdimizde açan çiçekleri de bir sıralasan. Hangi çiçekler açmış, hangileri solmuş kâriler de bilseler. Hem belki senden sonra araştırma yapacak gençlerin önüne de taşsız, çakılsız bir tarik açmış olursun.

Refik Osman, her daim kıymetli fikirlerin adamı olmuştur. Bu fikri de yabana atılır gibi değil. Hem daha evvel bazı yerlerde gördüğüm hatalı, noksan listeleri de düzeltmiş olurum. O halde eve gider gitmez başlayayım yazmaya...

1 Temmuz 2014, Ataşehir, İstanbul

Futbolculara takılan lakaplara sardık bu ara. Çalışma odasında muhtelif mecmûalardan bulduğumuz lakapları Refik Osman ile hem kitaba işliyor hem de gülüyoruz. Bermu'tâd kapı çalıyor. Gelen Çelebizâde Said Bey. İçeri buyur ettik üstadı. Suratı biraz asık gibi Said Bey'in...

– Hayırdır üstadım, keyfiniz yok gibi!

– Size darıldım Muharrir Bey.

– Ne kabahat işledim üstadım, derhal düzelyim.

– Bizim çocukların İzmir seyahatini yazmadın kitaba...

Çelebizâde Said Bey'in bahsettiği, Fenerbahçe'nin 1925 Mart ayında İzmir'e yaptığı büyük seyahat. Ayrıca Fenerbahçe'nin ilk şehirler arası seyahati olduğundan önemi bir kat daha artıyor. Ben de birkaç gündür o seyahatin notlarını arıyordum ki; Said Bey'in serzenişi ile karşılaştım.

– Olur mu hiç üstadım. Ben de tam sizin notlarınızı bulup çıkarıyordum. Hattâ Refik Bey'e de göstermişim.

– Biliyorum Muharrir Bey (Çelebizâde burada gülümsüyor). Latife ettim size. Refik Osman Bey niyetinizden bahsetti bana. O yüzden geldim ben de. Haydi, vakit kaybetmeden yazalım.

– Yazalım üstadım.

Galata Kulesi'nin 1794 harikinden mukaddem (yangınından evvel) yapılmış resmi. (Evveliyâtı da külâhlıymış).